

HÅLLBARHETSANALYS AV UTKAST TILL PLANPROGRAM FÖR HÖGSÄTRA, LIDINGÖ STAD

UPPDRAG

Hållbarhetsanalys

Titel på rapport:

Hållbarhetsanalys av utkast till
planprogram för Högsätra, Lidingö
stad

Status:

Slutversion

Datum:

2016-05-16

MEDVERKANDE

Beställare:

Lidingö stad

Kontaktperson:

Peter Bergqvist

Uppdragsansvarig:

Sarah Isaksson, Tyréns

Handläggare:

Monika Engman, Territorium

Erik Olsson, Tyréns

Kvalitetsgranskare:

Åsa Norman, Tyréns

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	SAMMANFATTNING	4
2	HÅLLBARHETSANALYS.....	4
2.1	MÅLOMRÅDE CITYLAB ACTION: RUMSLIGA OCH INTEGRERADE STADSKVALITETER.....	7
2.2	MÅLOMRÅDE CITYLAB ACTION: TILLGÄNGLIGHET OCH NÄRHET TILL FUNKTIONER.....	7
2.3	MÅLOMRÅDE CITYLAB ACTION: ANPASSAD LUFT-, LJUS- OCH LJUDMILJÖ.....	8
2.4	MÅLOMRÅDE CITYLAB ACTION: MÅNGFUNKTIONELLA GRÖNYTOR OCH KLIMATANPASSNING	9
2.5	MÅLOMRÅDE CITYLAB ACTION: RESURSER I KRETSLOPP.....	10
2.6	BYGGSKEDET.....	10

1 SAMMANFATTNING

Tyréns bedömning av planprogrammet är att Lidingö stad har hanterat hållbarhetsaspekter, med huvudfokus på sociala aspekter, väl. Boende och skolbarn har varit delaktiga i planprocessen genom medborgardialog. Lidingö stad bevarar värdefulla naturområden vilket är positivt både ur socialt och ekologiskt perspektiv. Tydliga och trygga stråk för boende och besökare planeras inom planområdet. Skolbarn passerar genom planområdet vilket innebär att det finns särskilt behov av tydliga, trygga och trafikseparerade stråk.

Redan i dag finns många aktiviteter i närområdet. I planprogrammet planeras för att utöka och utveckla aktiviteter för barn och ungdomar vilket är bra. Programmet ger även ett bra komplement till skolmiljöerna eftersom skolan har möjlighet att använda ”ängen” och andra offentliga miljöer utanför skolgårdarna.

Lidingö stads ambitioner att förtäta och rusta upp Högsätra, ett område med god tillgänglighet, bidrar till resurseffektiv markanvändning, vilket bidrar till ekonomisk hållbarhet. Det är positivt att Lidingö stad avser att anpassa den nya bebyggelsen så att nya småskaliga byggnader integreras med de

mer monumentala befintliga byggnader som har ett särskilt kulturvärde.

Hälsostråket är ett bra initiativ med avseende på att skapa offentliga platser med ett varierat innehåll och att utveckla den mångfald och variation med funktioner som bostäder, service, rekreation, skola, vård och omsorg som finns idag.

Programområdet har i dagsläget god tillgänglighet till de flesta målpunkter med hållbara transporter via gång- och cykelstråk samt kollektivtrafik. I planprogrammet tydliggörs trafikseparerade gång- och cykelstråk och en ny gång- och cykelbro skapar kontakt med fler målpunkter. Busslinjer trafikerar det nya huvudstråket vilket ger god tillgänglighet till särskilda boenden och vårdcentral.

Det är positivt att Lidingö stad har lyft upp värmväxling och solenergi som förslag till åtgärder vid sportanläggningarna. Likaså är det resurseffektivt att samförlägga ishallarna.

Närområdet utgörs av stora grönytor som uppskattas av de boende. Planprogrammet bör kompletteras med en beskrivning av hur grönstrukturen integreras i den nya

bebyggelsen för att skapa samband med befintliga grönområden. Grönstrukturen, även på lokal nivå är viktig för samhällets robusthet med avseende på klimatförändringarnas påverkan. Den minskar effekterna av värmeböljor och extremväder som till exempel skyfall, som bedöms inträffa mer frekvent och påverka människan och fast egendom negativt i ett framtida perspektiv.

Att bevara naturmark är en mångfunktionell åtgärd som bidrar till estetiska värden, upplevelsevärden och pedagogiska värden för till exempel barn. Naturen skapar trivsel och har en positiv inverkan på folkhälsan, den ger skugga, temperaturreglering, artrikedom, fördröjning och omhändertagande av dagvatten som kan förhindra översvämning och skador på egendom. Det ger positiva effekter både på den sociala, ekologiska och ekonomiska hållbarheten.

2 HÅLLBARHETSANALYS

Tyréns AB har på uppdrag av Lidingö stad genomfört en hållbarhetsanalys av förslag till planprogram för Högsätra (utkast 2016-03-09).

Lidingö stads vision för Högsätra är: En attraktiv, innehållsrik och trygg stadsdel för boende och besökare.

Lidingö stad har formulerat följande ledstjärnor för planområdet:

- Värna natur- och rekreationsvärden
- Bevara uppskattade boendemiljöer
- Skapa småskalighet och variation med ny bebyggelse
- Stärka och utveckla attraktiva och trygga stråk
- Skapa en ny välkomnande entré och fler mötesplatser för både boende och besökare

Tyréns har använt målformuleringar och miljöaspekter i enlighet med Citylab Action¹, en guide för hållbar stadsutveckling framtagen av Sweden Green Building Council (SGBC) i samarbete med samhällsbyggnadsbranschen, som ramverk för att analysera förslaget till planprogram ur ett hållbarhetsperspektiv. Syftet med Citylab är att stödja stadsutvecklingsprojekt i komplexa utmaningar; till exempel att skapa en tät och sammankopplad stad som är mångfunktionell och där människor har god tillgång till grönytor, service, kultur och rekreation. Citylab har fastställt 17 hållbarhetsmål som är

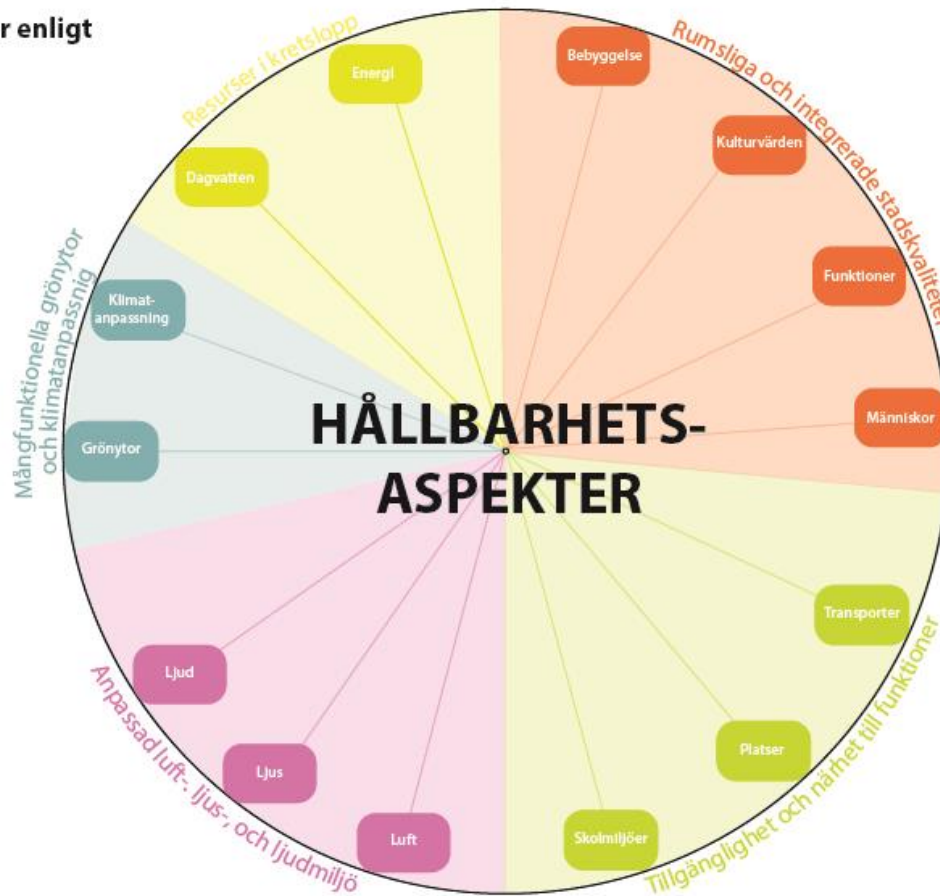
formulerade med hänsyn till FN:s globala mål för en ekonomisk, social och ekologisk hållbar utveckling, Delegationen för hållbara städer Femton hinder för hållbar stadsutveckling, Sveriges nationella miljö kvalitetsmål, mål för folkhälsans utveckling samt Sveriges vision för 2025. Tyréns har i analysen utgått ifrån de 17 hållbarhetsmålen, kategoriserade i fem målområden, som är relevanta för planprogrammet och avgränsat bort de mål som inte bedöms vara relevanta utifrån de lokala projektförutsättningarna, se Figur 1.

¹ Mer information: <https://www.sgbc.se/hallbar-stadsutveckling>

Hållbarhetsaspekter enligt Citylab Action

Avgränsade aspekter

- Produktioner
- Materialflöden
- IKT

Figur 1 visar hållbarhetsaspekter enligt Citylab Action.

2.1 MÅLOMRÅDE CITYLAB ACTION: RUMSLIGA OCH INTEGRERADE STADSKVALITETER

Beaktade mål: Bebyggelse, Kulturvärden, Funktioner, Människor

Analys:

Lidingö stads ambitioner att förtäta och rusta upp Högsätra, ett område med god tillgänglighet, bidrar till resurseffektiv markanvändning. Det är positivt att Lidingö stad avser att anpassa den nya bebyggelsen så att nya småskaliga byggnader integreras med de mer monumentala befintliga byggnader som byggdes inom miljonprogrammet och som har ett särskilt kulturvärde.

Det är viktigt att Lidingö stad säkerställer att utformning och design av de nya småskaliga byggnaderna bidrar till att lätta upp området och att åtgärder planeras för att skapa förutsättningar för en trygg miljö, samtidigt som kulturvärdet i den befintliga bebyggelsen synliggörs och i bästa fall utvecklas.

Människans plats i staden har fått stort fokus och betydelse i planprocessen. Dialog med boende och med skolbarn har genomförts och Lidingö stad har beaktat synpunkter som inkommit. Hälsans stråk är ett bra initiativ som bygger på att utveckla den mångfald och variation med avseende på funktioner som bostäder, service, rekreation, skola, vård och omsorg som finns idag. I planprogrammet är

det stort fokus på att skapa och utveckla sociala aktiviteter i synnerhet för barn och unga.

Tyréns förslag till komplettering/medskick:

- Beskrivning av hur området förhåller sig till övriga delar av Lidingö. Kan Högsätra bli en del i ett nav på södra Lidingö?
- Beskrivning av hur grönstruktur integreras i den nya bebyggelsen. Hälsans stråk är ett tema där grönska bör vara integrerat.
- Icke-kommersiella aktiviteter är viktiga så att alla barn och ungdomar oavsett ekonomisk situation ska kunna ha en meningsfull fritid. Det finns icke-kommersiella aktiviteter planerade i planprogrammet men det skulle kunna finnas fler. Fler inomhusaktiviteter som kan utföras oavsett väder och årstid bör beaktas.
- De aktiviteter som tas upp i planprogrammet är övervägande ”pojktiviteter”. Generellt sett väljer flickor andra aktiviteter än pojkar om de får välja fritt. Exempel kan vara aktiviteter med djur, 4H gård, agilitybanan och scen.
- Beskrivning av en utökning av funktioner för vuxna, så kallade vuxenlekplatser,

saknas. Även platser för lugn och ro bör vara en viktig del.

- Solstolar bör vara mer naturligt placerade i den intilliggande parken istället för utmed gågatan.
- I planprogrammet står det att, förutom behovet av nya tvättstugor, kan detaljplanearbetet beakta behov av miljöstugor/lokaler för avfallshantering för fastigheter. En modern och hållbar avfallshantering ”ska” enligt vår uppfattning vägas in i planprogrammet.
- Bredband i parken är en service som skulle kunna bidra till att fler vill vistas utomhus.

2.2 MÅLOMRÅDE CITYLAB ACTION: TILLGÄNGLIGHET OCH NÄRHET TILL FUNKTIONER

Beaktade mål: Transporter, Platser, Skolmiljöer (stråk till och från skolgårdarna beaktas).

Ej beaktade mål: IKT (informations- och kommunikationsteknik)

Analys:

Planområdet har i dagsläget god tillgänglighet till de flesta målpunkter med hållbara transporter via gång- och cykelstråk samt kollektivtrafik. I planprogrammet tydliggörs trafikseparerade gång- och cykelstråk och en ny cykelbro skapar kontakt med fler målpunkter. Cykelparkeringar planeras inom

50 meter från olika målpunkter. För att främja eldrivna fordon kan laddningsstationer anläggas inom området. Busslinje trafikerar det nya huvudstråket och vänder vid torget vilket ger god tillgängligheten till sjukhem och vårdcentral. Korsningen Larsbergsvägen och Läroverksvägen kommer att göras om till rondell vilket ökar kapaciteten och därmed prioriterar framkomligheten för biltrafik. Ytor och förutsättningar för folkliv minskar när biltrafiken kommer närmare husfasader på bekostnad av gångtrafikanter. Möjligheter finns att gestalta rondellen så att en attraktiv plats skapas i anslutning till områdets entré.

I planprogrammet är det stort fokus på att skapa offentliga platser med innehåll. Området innehåller redan idag många aktiviteter efter att Lidingö stad i ett tidigare projekt har utgått från områdets kvaliteter och förstärkt dem. Det är mycket positivt att Lidingö stad har givit stort utrymme för medborgardialog om betydelsefulla platser och bevarar de områden som har stor betydelse för de boende. Lidingö stad planerar att följa upp och återkoppla till barnen/ungdomarna som har arbetat med "mitt drömtorg" om vilka åtgärder som kommer att vidtas/ej vidtas och varför. Detta är positivt eftersom det visar barnen/ ungdomarna att deras synpunkter varit viktiga.

Åtgärder på offentliga platser för att skapa förutsättningar för en trygg utemiljö planeras i planprogrammet. Exempel är att områden som kan betraktas som baksidor förses med belysning och att fasader med fönster mot gångvägar ersätter fönsterlösa ytor.

Skolbarn och skolpersonal passerar genom planområdet till och från skolan vilket innebär att det finns stort behov av tydliga, trygga och trafikseparerade stråk. Skolan har möjlighet att använda "ängen" och andra offentliga miljöer utanför skolgårdarna. Programmet ger ett bra komplement till skolmiljöerna eftersom det riktar sig huvudsakligen till barn och ungdomar. Det är positivt att vändplats för bilar som kan släppa av skolbarn, är placerad en bit ifrån själva skolområdet.

Tyréns förslag till komplettering/medskick:

- Styrning i planprogrammet för att få ner parkeringstalen.
- Det saknas beskrivning av vilka skolvägar och trafikslag barnen använder för att ta sig till skolan.
- Det saknas beskrivning av trafiksäkerhet.

2.3 MÅLOMRÅDE CITYLAB ACTION: ANPASSAD LUFT-, LJUS- OCH LJUDMILJÖ

Beaktade mål: Luft, Ljus, Ljud.

Analys:

Luftkvalitetsfrågor behandlas inte i planprogrammet men bör behandlas i enlighet med Lidingös mål för luftkvalitet och utsläpp.

Belysning nämns i planprogrammet som trygghetshöjande åtgärder och gestaltning. Det är viktigt att Lidingö stad tar till vara på de synpunkter om ljus som trygghetsskapande element som inkommit i medborgardialogen, främst avseende baksidorna och aktivitetsområdena.

Bulleråtgärder och eventuellt akustisk design hanteras inte i planprogrammet. Det är positivt att tysta innegårdar skapas i den nya bebyggelsen.

Tyréns förslag till komplettering/medskick:

- Beskrivning av luftkvalitetsfrågor.
- Tydligare beskrivning av hur Lidingö stad avser att arbeta med belysning som trygghetsskapande och gestaltning.
- Beskrivning av bulleråtgärder inklusive koppling i till gestaltningen och placering av bebyggelse för att uppnå god boendemiljö.

2.4 MÅLOMRÅDE CITYLAB ACTION: MÅNGFUNKTIONELLA GRÖNYTOR OCH KLIMATANPASSNING

Beaktade mål: Grönytor, Klimatanpassning.

Analys:

Närområdet utgörs av större grönytor som uppskattas av de boende. Lidingö stad bevarar ängen och intilliggande naturområden. Naturvärden har identifierats men det framgår inte vilka samband som är viktiga mellan de olika grönytorerna. Det finns ingen beskrivning av hur grönstrukturen integreras i den nya bebyggelsen för att skapa samband med befintliga grönområden. Artrikedomen skulle eventuellt kunna öka vid samband mellan olika grönytor. Grönstrukturen är viktig för samhällets robusthet med avseende på klimatförändringarnas påverkan genom fler värmeböljor och fler extremväder som till exempel skyfall. Att bevara naturmark är en mångfunktionell åtgärd som bidrar till estetiska värden både upplevelsevärden och pedagogiska värden för till exempel barn, det skapar trivsel och har en positiv inverkan på folkhälsan, den ger skugga, temperaturreglering, artrikedom, fördröjning och omhändertagande av dagvatten som kan förhindra översvämning och skador på egendom. Det ger positiva effekter både på den sociala, ekologiska och ekonomiska hållbarheten.

I planprogrammet planeras för garage under mark vilket innebär att bostadsgårdar hamnar på bjälklag som begränsar jordlagertjockleken och därmed förutsättningar för grönstruktur och lokalt omhändertagande av dagvatten. För att integrera klimatanpassning kan till exempel regnträdgårdar, som är ett exempel på multifunktionell åtgärd, anläggas.

Tyréns förslag till komplettering/medskick:

- Ett införande av mångfunktionella grönytor och ekosystemtjänster i ett område ger goda förutsättningar för bättre luftkvalitet, ljudmiljö och mikroklimat som stärker fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande. Dessutom kan svaga gröna samband stärkas.
- Gör skillnad mellan rekreationsytor och ekologiska funktioner i planprogrammet.
- Arbeta med grönytefaktor, som är ett planeringsverktyg som säkerställer en viss grönyta på bostadsgårdar. Det säkerställer en flexibilitet i planen genom att medge kombinationer av olika typer av gröna åtgärder för att erhålla en viss andel grönyta.
- De ekologiska sambanden mellan olika naturmiljöer saknas likaså ett aktivt arbete med grönstruktur.

- Klimatanpassning nämns inte i planprogrammet. Det största värdet av investeringar erhålls om klimatanpassning beaktas tidigt i planeringsprocessen och där det med fördel planeras för multifunktionella lösningar.

Tips på bra länkar om Grönytor, ekosystemtjänster och klimatanpassning **Grönytor, ekosystemtjänster och klimatanpassning**

Rapport: [Bra info om ekosystemtjänster i stadsmiljöer](#).

Rapport: [Skrift för att arbeta strukturerat med ekosystemtjänster](#) i planeringen (vägledning från C/O City).

Rapport: Info för att lära sig om [grönytefaktor på allmän platsmark](#) och om den prototyp som har tagits fram i C/O City.

2.5 MÅLOMRÅDE CITYLAB ACTION: RESURSER I KRETSLOPP

*Beaktade mål: Vatten (avgränsat till dagvatten), Energi.
Ej beaktade mål: Materialflöden, Produkter.*

Analys:

Dagvattenutredning för planområdet har utförts men har inte beaktats i planprogrammet. Det är viktigt att arbeta i tidigt skede med multifunktionella lösningar för omhändertagande av stora mängder vatten vid skyfall. Inspirationsexempel finns i stadsdelen Augustenborg i Malmö.

Det är positivt att Lidingö stad har lyft upp värmeväxling och solenergi som en åtgärd vid sportanläggningarna. Likaså är det resurseffektivt att samförlägga ishallarna.

Tyréns förslag till komplettering/medskick:

- Dagvattenutredningen bör kompletteras med översvämningsanalys för skyfall, eftersom det kommer att bli mer frekvent i framtiden.
- Åtgärder för att förebygga och begränsa skador på byggnader till följd av översvämning behöver beaktas.
- Utredning om det sker någon recipientpåverkan från förorenat dagvatten kan

behöva göras och i enlighet med bestämmelserna för miljö kvalitetsnormer.

- Undersök om användning av solenergi kan nyttjas i större skala, till exempel solfångare på tak och fasader.

2.6 BYGGSKEDET

Eftersom utbyggnaden av planområdet planeras att ske under en tioårsperiod är det viktigt att beskriva hur området ska kunna upplevas som attraktivt även under byggskedet. En 10-årsperiod upplevs som lång tid för de boende. Det är viktigt att beskriva vilka åtgärder som ska beaktas för att ledstjärnorna ska kunna gälla även under byggskedet. Boendemiljön bör vara god även under utbyggnadstiden. Ett exempel är att planera för att minimera byggavfall och att beakta gestaltningen även för tillfälliga anläggningar.